М О Т И В И

към
проект на Наредба за реда за разпределяне на служебното време на военнослужещите, за неговото отчитане и компенсиране с намалено служебно време и за изплащане на обезщетение за некомпенсирани часове служебно време

В Глава седма, Раздел IV от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, изм. и доп. ДВ, бр. 100/2025 г. (ЗОВСРБ), считано от 01.01.2026 г. бяха приети промени по отношение на разпределянето на служебното време на военнослужещите, неговото отчитане и компенсиране с намалено служебно време и изплащането на обезщетение за некомпенсирани часове служебно време.

В чл. 196а от ЗОВСРБ е делегирано правомощието на министъра на отбраната със свой акт да определи реда за разпределяне на служебното време, за неговото отчитане и компенсиране с намалено служебно време в случаите по чл. 195, ал. 4 и чл. 196, ал. 1 и 2 и за изплащане на обезщетението по чл. 196, ал. 4 от ЗОВСРБ.

За целта е изготвена на нова наредба, която да уреди съответните обществени отношения в съответствие с промените в ЗОВСРБ, в сила от 01.01.2026 г. и да се отмени Наредба № Н-18/19.12.2012 г. за реда за разпределяне на служебното време на военнослужещите, неговото отчитане извън нормалната му продължителност и определяне на допълнителното възнаграждение за изпълнение на възложени задължения над общата продължителност на служебното време и за изпълнение на службата през почивни дни и в дните на официални празници, като издадена на отпаднало правно основание.

Наредбата ще се прилага за всички българските военнослужещи от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, включително и за тези, които изпълняват военна служба на територията на страната в състава на многонационални военни формирования или на длъжности в международни организации или в други

международни инициативи или на длъжности в задгранични представителства, в международни организации или в други международни инициативи извън територията на страната, доколкото за тях не противоречи на приложимите правила за вътрешен ред на съответната международна организация, международна инициатива или задгранично представителство.

От обхвата й са изключени случаите при обявяване на положение на война, военно или извънредно положение, както и при мобилизация, щормова готовност, военни учения и мероприятия, планирани с продължителност, по-голяма от едно денонощие, тъй като по силата на законовата разпоредба на чл. 194, ал. 6 от ЗОВСРБ тези извънредни, най-критични и изключителни по своя характер събития, не предполагат създаване на организация на служебното време на военнослужещите, неговото отчитане и компенсиране. За тези случаи в проекта на нормативен акт изрично се определят длъжностните лица, които със своя заповед да създадат организацията за изпълнение на съответната дейност и да определят реда за разпределение на служебното време. В този смисъл следва да се има предвид, че законовата и подзаконова уредба относно организацията на работното време на военнослужещите следва изискванията на Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и съвета относно някои аспекти на организацията на работното време, но при съобразяване на член 1, параграф 3 от нея във връзка с чл. 2, параграф 2 от Директива 89/391/ЕИО на Съвета от 12.06.1989 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряване на безопасността и здравето на работниците на работното място, които касаят въоръжените сили и спецификата на дейността им. В този смисъл е и съдебната практика на Европейския съд, която потвърждава, че директивата е приложима спрямо въоръжените сили и военнослужещите, но някои техни дейности могат да бъдат изключени от приложното й поле (Решение C-742/19 от 2021 г.).

С проекта на наредба по чл. 196а от ЗОВСРБ се регламентира:

1. нормалната продължителност на служебното време на военнослужещите – 8 часа дневно и 40 часа седмично при петдневна работна седмица;

2. ред, целящ осигуряването на почивка за хранене и осигуряването на непрекъсната междудневна почивка от 12 часа и междуседмична почивка не по-малко от 36 часа на военнослужещите, като същевременно се дава дефиниция на междудневна и междуседмична почивка;

3. специална защита при бременност и майчинство, като се дава правото на военнослужещите жени - майки с деца до 6-годишна възраст, и от майки, грижещи се за деца с увреждания независимо от възрастта да не изпълняват служебни задължения от 22.00 ч. до 06.00 ч., както и в режим на увеличена продължителност на служебното време, така и при полагане на дежурства, освен с изразено съгласие в писмена форма. Създава се възможността правата на майката военнослужещ да се ползват от бащата военнослужещ, когато майката не е в състояние да се ползва от тях, както и от самотни бащи-военнослужещи. Въвежда се забраната за военнослужещите жени, които са бременни или са в напреднал етап на лечение ин-витро да изпълняват служебни задължения от 22.00 ч. до 06.00 ч.

4. издаването на писмена заповед на отговорните длъжностни лица, с която да се урежда своевременно, изчерпателно и мотивирано разпределението и отчитането на служебното време във военното формирование, при законосъобразно определяне на дните на междудневна и междуседмична почивка;

5. единствено при обоснована необходимост с цел осигуряване изпълнението на поставените мисия и задачи на военното формирование се създава правна възможност организацията и разпределението на служебното време да не е еднакво за всички военнослужещи;

6. ясен ред за увеличаване на нормалната дневна продължителност на служебното време на военнослужещите до общата му продължителност, при спазване на нормите за междудневна и междуседмична почивка и то при всички случаи въз основа на писмена заповед. Определят се длъжностните лица, които мотивирано и обосновано и само за изпълнение на неотложни дейности, свързани с основните функции на военните формирования, могат да взимат решение за

удължаването му, както и съдържанието на заповедта, която се изисква за извършването му. С цел защита на здравето и живота на военнослужещите, с оглед въведената рестрикция с разпоредбата на чл. 194, ал. 5 от ЗОВСРБ, се въвеждат ограничения в режима на работа с увеличена продължителност на служебното време - до 80 часа през една календарна година, но за не повече от 3 работни дни последователно, до 8 часа седмично и до 21 часа месечно, като надвишаването на часовете може да се извърши единствено с разрешение на министъра на отбраната и за извършване на медицинска помощ в случаите на непредвидими обстоятелства или при извънредни събития, застрашаващи живота и здравето на хората. Дори и в тези случаи се предвижда сборът от служебното време с нормална продължителност и служебното време с увеличена продължителност да не надвишава средна седмична продължителност от 48 часа за всеки четиримесечен период от календарната година (допустима дерогация на Директива 2003/88/ЕО по смисъла на чл. 16, буква „б“), което се явява допълнителна гаранция за спазване на здравословния му максимум дори при изпълнение на тези специфични, непредвидени и неподлежащи на предварително планиране дейности от въоръжените сили. Тези разпоредби в проекта на наредба установяват максимална продължителност на седмично, месечно и годишно работно време, така че да не се залагат прекомерно дълги часове работа в определени дни и седмици.

7. детайлна уредба на дежурствата, като част от служебното време на военнослужещите, вменени в тяхна отговорност с уставите на въоръжените сили, с нормативни или административни актове на министъра на отбраната и залегнали като задължение в длъжностните им характеристики, чрез които те изпълняват същинските си воински задължения по охрана и отбрана на страната. Това налага ясно дефиниране на периода, който се приема за служебно време за полагане на дежурство, като подготвителните дейности, предшестващи началото на дежурството, както и дейностите след сдаване на дежурството не се приемат за част дежурството и не следва да се компенсират с намалено служебното време в съответствие с разпоредбите на Устава за войсковата служба на въоръжените сили на Република България. Регламентира се неговата продължителност в рамките на

законовите параметри (до 24 часа и 168 часа общо за месец), редът за назначаването в дежурство, изготвянето на график и неговото съдържание, времето за начало и край на дежурството, времето за извършване на инструктаж, времето, в което военнослужещият ще се компенсира с намалено служебно време и ще му бъде осигурена междудневна и междуседмична почивка. Задължението застъпващият в дежурство, когато носенето му не се включва в основните му функционални задължения, да се освобождават от изпълнение на служебните задължения през нощта, предхождаща дежурството и не по-късно от 2 часа преди началото на развода на наряда, гарантира, че дежурството няма да създаде на военнослужещия допълнителна натовареност. В изпълнение на законово дадената възможност, по изключение дежурството да се увеличава над 24-я час, се определят длъжностните лица и се създава подробна регламентация на реда, по който може да се даде разрешение за увеличаване на дежурството, което може да се извършва само мотивирано с определяне на причините за това, при обективна невъзможност за извършване на смяната на дежурните длъжностни лица и определяне на прогнозния им брой.

По отношение на военнослужещите, назначени на длъжности, за които носенето на дежурство не се включва в основните им функционални задължения, се въвежда ограничение в месечната продължителност на служебното време при носене на дежурство, която за 24-часовите дежурства е не повече от 120 часа, респективно до 5 дежурства. Тази месечната продължителност на служебното време при носене на дежурство, може да се увеличи до 168 часа, в съответствие с чл. 195, ал.2 от ЗОВСРБ, само след дадено разрешение от изрично определени длъжностните лица, по мотивирано писмено искане по команден ред, съдържащо определени реквизити. При полагане на 12-часови дежурства от тези военнослужещи месечната им продължителност е определена до не повече от 96 часа с максималният брой 8 за един месец. Допустимото увеличение при тях се предвижда да бъде до 120 часа при спазване на посочения ред за даване на разрешение. С предвидените лимити и ред за достигането им се цели ограничаване на месечната продължителност на служебното време при носене на дежурство при

спазване на законоустановените норми и полагане на дължимата грижа от страна на командирите същите да се сведат до минимум, само когато организацията на работа не позволява друго, както и невъзможност да се осигури сменяемост на съответните военнослужещи поради обективни причини или непредвидени обстоятелства.

8. ред и условия за компенсиране с намалено служебно време след положено дежурство от военнослужещ, за който носенето на дежурство не се включва в основните им функционални задължения, като се създава регламент, който определя часовете за компенсиране с намалено служебно време при положено дежурство в делнични, почивни или празнични дни, при спазване на нормата на чл. 196, ал. 1 от ЗОВСРБ. За осигуряване правна сигурност за военнослужещите за изпълнение на горното, са представени възможните варианти за компенсиране с намалено служебно време от положено дежурството, с продължителност повече от 12 часа в делничен, почивен/празничен ден. С разпоредбите се цели внасяне на яснота и избягване на противоречиво прилагане на законовата норма при фактическото определяне на компенсирането с намалено служебно време и изпълнение на изискването за осигуряване на междудневна и междуседмична почивка.

Регламентират се условията и за компенсиране с намалено служебно време при положено дежурство с продължителност над 24 часа, като отново са детайлизирани възможните варианти при полагането на дежурство в делничен, почивен/празничен ден с цел спазването на изискването за осигуряване на междудневна и междуседмична почивка и изпълнението на разпоредбата на чл. 191, ал. 1 от ЗОВСРБ.

По отношение на дежурствата по-кратки от 12-часа изрично се гарантира осигуряване ползването на междудневна и междуседмична почивка, непосредствено след полагането му.

Служебното време на военнослужещите при полагане на дежурства, особено в случаите когато те не са част от основните им задължения, се явява натоварващо и изискващо предприемане на специални мерки за защита. С полагането му военнослужещите попадат в онези случаи, в които са приложими изключенията от

Директива 2003/88/ЕО, респ. предвидените в нея дерогации. Това са онези изключителни случаи, посочени в съдебната практика на Европейския съд, когато по обективни причини (лимитирана численост на личен състав, специфична компетентност за изпълнение на определени дейности на част от него, заетост на част от него в други дейности и задачи или некомплект на военните формирования и др.) и поради спецификата на дейността не може да се създаде такава организация на работното време и ротация на военнослужещите, така че те да бъдат компенсирани с равностойни периоди на почивка. В тези случаи обаче следва да им се осигури максимална защита. Ето защо освен предвидената компенсация с намалено служебно време в размерите, предвидени в чл. 196а от закона, осигуряване в цялост на междудневната и междуседмична почивка, посочена в чл. 210 от ЗОВСРБ, на тези военнослужещи се предоставя безплатна храна, лични предпазни средства и специално облекло по реда и условията на акта на министъра на отбраната по чл. 224, ал.1, т. 3 и 4 от ЗОВСРБ, дължат им се безплатна медицинска помощ и профилактика, както и допълнително възнаграждение по чл. 214, ал. 1, т. 1 от ЗОВСРБ за специфични условия при изпълнение на военната служба. Не на последно място и в съответствие с предвиденото в Директива 2003/88/ЕО, за да се възмезди некомпенсираното им служебно време по описания по-горе ред, за военнослужещите, за които полагането на дежурства, не е част от основните им задължения, се предвижда определяне на допълнителен платен годишен отпуск в размер, по ред и при условия, определени в акта на министъра на отбраната по чл. 197, ал. 2 от ЗОВСРБ. За целта с § 3 от ПЗР на проекта на наредба се предлагат изменения и допълнения в Наредба № Н-14 от 2020 г. за условията и реда за определяне размера на допълнителен платен годишен отпуск на военнослужещи в определени области и дейности от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, като се определя следното:

- при носенето на дежурства с продължителност не по-малко от 24 часа – допълнителен платен годишен отпуск по един работен ден за всеки пет дежурства през календарната година, но не повече от 10 работни дни;

- при носенето на дежурства с продължителност от 8 до 12 часа през почивни/празнични дни – допълнителен платен годишен отпуск по един работен ден за всяко дежурство, но не повече от 10 работни дни.

С цел осигуряване на допълнителен платен годишен отпуск за 2026 г. е предвидено същият да се определи на база положени дежурства в периода от 01.01.2026 г. до 30.04.2026 г., както следва:

- при носенето на дежурства с продължителност не по-малко от 24 часа, броят на положените дежурства се умножава по три – по един работен ден за всеки пет дежурства, но не повече от 10 работни дни;

- при носенето на дежурства с продължителност от 8 до 12 часа през почивни/празнични дни, броят на положените дежурства се умножава по три – по един работен ден за всяко дежурство, но не повече от 10 работни дни.

9. ред и начин за отчитане на служебното време при носене на дежурство с цел осигуряване ползването на компенсации и изплащането на обезщетения при неползването им, както и реда за осъществяване на контрол върху компенсирането с намалено служебно време. Въвежда се изискването за търсене на дисциплинарна отговорност за извършено нарушение на военната дисциплина от отговорните длъжностни лица при наличието на некомпенсирано служебно време при положено дежурство в рамките на законоустановените норми.

10. ред и условия за изплащане на обезщетението за некомпенсирани часове при носене на дежурства в случаите на чл. 196, ал. 4 от ЗОВСРБ. Цели се внасяне на яснота при определяне на размера и реда за изплащане на обезщетението, срокът, в който следва да се изплати, обхвата на дежурствата, както и отговорното длъжностно лице.

11. ред за организиране и отчитане на възложени задължения на военнослужещите над общата продължителност на служебното време след 12-ия час, както и в почивни дни и в дните на официални празници. Въвежда се ограничение от 180 часа за една календарна година за изпълнение на възложени задължения над общата продължителност на служебното време и за изпълнение на

службата през почивни дни и в дните на официални празници, като се регламентира и задължението за осигуряване на законоустановената междудневна и/или междуседмична почивка.

12. ред и условия за изплащане на допълнително възнаграждение за изпълнение на възложени задължения над общата продължителност на служебното време и изпълнение на службата през почивни дни и в дните на официални празници. Допълнителното възнаграждение се определя, като основното месечно възнаграждение на военнослужещия се раздели на общия брой работни часове за месеца, в който е извършвана дейността, определя се размерът му за един час и се умножи по броя на часовете за месеца, през които е изпълнявал възложените задължения. При определянето на размера за един час се отчита денят, който са изпълнявани задълженията, като се определят размери, изчислени върху основното възнаграждение на военнослужещия, както следва:

- за изпълнение на службата в делнични дни – 25 на сто;

- за изпълнение на службата през почивните дни – 50 на сто;

- за изпълнение на службата в дните на официалните празници - 100 на сто.

13. начина на отчитане на служебното време при изпълнение на възложени задължения над общата продължителност на служебното време и за изпълнение на службата през почивни дни и в дните на официални празници.

<u>Очаквани резултати от прилагането на акта:</u>

Издаването на Наредба по чл. 196а от ЗОВСРБ, ведно с измененията и допълненията в Наредба № Н-14 от 2020 г. за условията и реда за определяне размера на допълнителен платен годишен отпуск на военнослужещи в определени области и дейности от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, ще създаде ясен и законосъобразен ред за разпределяне на служебното време на военнослужещите, неговото отчитане и компенсиране с намалено служебно време и изплащане на обезщетение за некомпенсирани часове служебно време в изпълнение на Глава

седма, Раздел IV от ЗОВСРБ и ползване на нов допълнителен платен годишен отпуск.

Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз

Проектът на Наредба предвижда въвеждане на европейско законодателство, поради което е изготвена справка за съответствие с правото на Европейския съюз и проектът е изпратен за становище до дирекция „Координация по въпросите на ЕС“ към Министерския съвет и до Работна група № 13 „Социална политика и заетост“ по ПМС № 85 от 2007 г. за съответствието на Наредбата с правото на Европейския съюз.

На основание чл. 73, т. 4 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, дирекция „Координация по въпросите на Европейския съюз“ е съгласувала проекта на Наредбата и Таблицата за съответствието с Директива на Европейския парламент и на Съвета 2003/88/ЕО от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време (Директива 2003/88), с три предложения. Предложенията за промени в чл. 5, ал. 4 и в чл. 42, ал. 1 от проекта на Наредба са възприети и са отразени. Предложението на дирекция „Координация по въпросите на Европейския съюз“ за редакция на чл. 26, ал. 2 от проекта на Наредба не е прието. Разпоредбата на чл. 26, ал. 2 от Наредбата е в съответствие със законовата разпоредба на чл. 196, ал. 3 от ЗОВСРБ и всяка промяна на текста ще е в противоречие със закона, поради което предложението не може да бъде прието.

Със своето становище Работна група 13 „Социална политика и заетост“ съгласува без бележки проекта на Наредба за реда за разпределяне на служебното време на военнослужещите, за неговото отчитане и компенсиране с намалено служебно време и за изплащане на обезщетение за некомпенсирани часове служебно време.